

Titel: Kapitel III.

Citation: "Kapitel III.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e24171/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

lede Børnethings Anvendelse til Sager, der staa i Forbindelse med Udlændingens herov-
rende Gods. En saadan Betingelse vilde for
en stor Del betage Reglen dens praktiske Be-
tydning og fordrer jo i Virkeligheden heller
ikke efter den gjældende Ret. Med denne er
Forlaget fremdeles ogsaa i Overensstemmelse,
forsaavidt det tilføjer, at der ved det nævnte
Børnething kan tages Dem over Udlændin-
gen personlig. En anden Sag er, at den
Indtæring af Godsets Hænder, som
ifølge M. 30te Novbr. 1821 var tilladt, og
til hvilken Sagloren i Reglen af praktiske
Grunde indskrænkede sig, selvfølgelig alene
kunde bane Vej til Oret i det arresterede
Gods. — Endnu bemærkes, at de ved § 32
indrettede Andtagelsesbørnething for Udlæn-
dinge ifølge det i Paragrafen tagne Forbehold
ere udelukkede, forsaavidt der ved traktatmæs-
sige Bestemmelser overfor enkelte fremmede
Stater er draget hændere Grænser for de
danske Domstoles Jurisdiction, jfr. saaledes
med Hensyn til Eventuelle Mellemrigsloven
af 19de Febr. 1861 § 6.

Kapitel III.

**Om de Tilfælde, hvor Rettens Personer som
inhabile skulle eller kunne udelukkes fra eller fri-
tages for at handle i Sagen.**

I dette Kapitel indeholdes dels en Frem-
stilling af de Forhold, der medføre, at Ret-
tens Personer for en enkelt bestemt Sags
Bekommende blive inhabile til at behandle og
paafænde samme, dels de i naturlig Forbin-
delse hermed staaende Bestemmelser om den
Fremgangsmaade, der bliver at iogttage ved disse
Spørgsmaal's Afgjærelse. Allerede af denne
Forbindelse følger, at Fremstillingen af Inha-
bilitetsilfældene ikke bør indbrages under Retts-
organisationen, men har sin naturlige Plads
i Lovene om Rettergangsmaaden. Forlagets
Ordning af disse Forhold slutter sig iøvrigt
i Hovedtrækkene meget nær til de Grundfæ-
ninger, der allerede anerkendes i den bestaa-
ende Ret. Det er derfor kun enkelte Punkter,
der trænge til en nærmere Begrændelse.

I Forlaget stænes mellem de Inhabili-

tetsgrunde, der ubetinget udelukke Dommeren
fra at behandle og paafænde Sagen (§ 33),
og saadanne Omstændigheder, der blot give
Partierne en Ret til at fordrer, at Dommeren
viger sit Sæde, men ikke ere til Hindrer for,
at Dommeren handler, hvor ingen Indsigelse
fremstættes imod ham (§ 35). De for-
nævnte Inhabilitetsgrunde forbrættede et Forhold, der
frembyder en saa nærliggende Fare for Uret-
ferdighed, at allerede Hensynet til Rettsplejens
Værdighed og Anseelse kræver Dommerens
Udelukkelse. Til den anden Klasse af Inha-
bilitetsgrunde henføres derimod de Tilfælde,
hvor hint almindelige Hensyn vel ikke gjør
sig gjældende, men dog Omstændigheder fore-
ligge, som ere egnede til at vække Tvivl om
Dommerens fuldstændige Upartheds, og hvor
det derfor vilde være ubilligt, at han blev paa-
taungen den Part, der nærer Mistillid til ham.
Hvor der foreligger Inhabilitetsgrunde af sidst-
nævnte Betskaffen, er der iøvrigt tillige
aaknet Dommeren Afgang til, selv om ingen
Indsigelse gjøres imod ham, at opnaa Kriti-
kisme for at behandle Sagen, naar han selv
frygter for, at Partierne paa Grund af det
tilstedeværende Forhold ikke kunne ventes at
ville have fuld Tillid til ham, jfr. § 35.

Ligesom den ovenfor angivne Søndring af
Inhabilitetsilfældene kendes i de fleste frem-
mede Lovgivning, saaledes har det ogsaa
længe været antaget i vor Retsspraxis, at en
saadan Adskillelse maatte gjøres. Der savnes
imidlertid i vor Ret en klar Afgrændning
mellem de to Acter af Inhabilitetsgrunde.
En saadan er derimod optagen i Forlaget,
idet der i § 33 opregnes de Forhold, som
gjøre en Dommer absolut inhabil, og des-
efter i § 35 gives den almindelige Regel,
at Partierne ogsaa udenfor de i § 33 an-
givne Tilfælde kunne modsætte sig, at Dom-
meren beklæder Retten, naar andre Om-
stændigheder foreligge, som ere egnede til
at vække Tvivl om hans fuldstændige Upar-
theds.

Med Hensyn til den i § 33 indeholdte
Opregning af de absolute Inhabilitetsgrunde
bemærkes følgende:

Ifølge Bestemmelsen i Nr. 1 bliver Dom-
meren inhabil ikke blot, hvor han selv er Part

i Sagen eller af dens Udfald kan have Stæde eller Fordele, men ogsaa, naar det iøvrigt under Sagen bliver nødvendigt at bedømme hans egen tidligere Forb. Den herved begrebte moralske Interesse kan nemlig være lige saa stærk som den, der er grundet i materielle Hensyn. Ved Anvendelsen af denne Regel maa imidlertid erindres det vigtige Forbehold, som i Paragrafens Slutning er taget for de Tilfælde, hvor Grunden til, at Dommeren tidligere har handlet i Sagen, ligger deri, at flere Embedsvirksomheder ere forenede i hans Person. Det vilde aabenbart være urimeligt, at Dommeren skulde blive inhabil, blot fordi han ifølge den regelmæssige og sædvanlige Forretningsgang tidligere i anden Embedsøgen har foretaget Noget i Sagen, f. Ex. være udelukket fra at paaskende den Sag, han som Stiftesforvalter har anlagt, eller fra som Høved at erkevere den Dom, han selv har afsagt. I saadanne Tilfælde bliver Dommeren derfor efter Forslaget — der iøvrigt i dette Punkt maa anses for stemmende med vor Retsspraxis — kun inhabil, hvor der efter de foreliggende Omstændigheder er Grund til at antage, at hans tidligere Behandling af Sagen giver ham en særegen Interesse i dens Udfald, f. Ex. naar der kan være Spørgsmaal om personligt Ansvar for ham i Anledning af hans tidligere Virksomhed eller denne undtagelsesvis har været af en saadan Betsaffenhed, at han maa antages at have moralsk Interesse i Sagen.

hvad angaar den paa Slægtskabs- eller Svogerkabsforhold til Sagens Parter grundede Inhabilitet, bemærkes, at der vel ikke i den bestaaende Ret haves noget almindeligt Lovbud om, hvilke Led i Slægtskab eller Svogerkab der udelukke Dommeren fra at behandle Sagen, men at der vistnok af de spredte Bestemmelser, Lovgivningens indeholder i saa Henseende, kan udledes den ogsaa i Praxis fulgte Grundfætning, at Dommeren bliver inhabil, naar han er nogen af Parterne saa nær beslægtet eller besvogret som Sødsfendebarn. Da der ikke i de paaagjældende Lovbestemmelser gjøres nogen Adskillelse imellem den næreste Kred af Familieforhold, maa det fremdeles antages, at Dommeren i

alle de omhandlede Tilfælde skal vige sit Sæde i Embeds Medfør. Lige saa vidt eller endnu videre udstrækkes denne Inhabilitetsgrund i de fleste fremmede Lovgivelser. I Forslaget § 33 Nr. 2 har man imidlertid kun medtaget Slægtskab eller Svogerkab i op- eller nedstigende Linie eller i Sidelinien saa nær som Sødsfende. Om det end maa erkendes, at ogsaa fjernere Familieforhold end de nævnte efter Omstændighederne kunne være grundet Tvivl om Dommerens Apatisthed, er det dog neppe stemmende med den herfænde Opfattelse af disse Familieforbindingers Betydning at betragte dette som det Sædvanlige. Der synes derfor ikke at være Grund til at tillægge disse fjernere Slægtskabs- eller Svogerkabsforhold Virkning som absolute Inhabilitetsgrunde; men det er formentlig for deres Vedkommende tilstrækkeligt at blive staaende ved den almindelige Regel i § 35, i Medfør af hvilken Dommeren efter Paastand af Parterne eller ifølge sin egen Begjæring kan fjernes, hvor det foreliggende Forhold er egnet til at vække Tvivl om hans selvstændige Apatisthed. — Bestemmelsen i Nr. 3 hviler paa den Betragtning, at Familieforhold til en i Sagen optrædende Sagfører eller anden Rettergangsfuldmægtig ikke bør medføre Dommerens Inhabilitet i samme Udstrækning som saadan Forbindelse med Parterne selv, og det er derfor antaget, at kun Slægtskab, men ikke Svogerkab i Sidelinien skal have til Hølge, at Dommeren i Embeds Medfør viger sit Sæde. Endelig har man ikke fundet tilstrækkelig Grund til at fastsætte, at en Dverdommer skal vige sit Sæde, fordi han staa i de angivne Familieforhold til den Underdommer, hvis Dom han skal paaskende. Er den, der ved underordnet Instants har domt i Sagen, stævnet til at stande til Rette, eller opstaa der uden saadan Indstævning Spørgsmaal om personligt Ansvar for ham, saa er han Part i Sagen, og den Dverdommer, som staa i de omhandlede Familieforhold til ham, vil da allerede i Hensyn til Bestemmelsen i Nr. 2 være pligtig at vige sit Sæde. Er der paa den anden Side ikke under den paaanførte Sag Spørgsmaal om personligt Ansvar for Underdommeren, bør Dverdommerens Slægts-

Stabs- eller Svogerskabsforhold til ham formentlig ikke have Virkning som absolut Inhabilitetsgrund, men alene komme i Betragtning, forsaavidt det ifølge den almindelige Regel i § 35 maatte kunne begrunde en Parts Indsigelse imod Dommeren eller dennes frivillige Tilbagetræden. Hvad angaar Bestemmelsen i Nr. 4, bemærkes, at kun Afslæggelse af Vidnesbyrd i Sagen gjør Dommeren absolut inhabil. Det staar altsaa ikke i en Parts Magt at sjerne en Dommer blot ved at andrage paa hans Indlæbelse som Vidne; thi naar dette Andragende ikke tages til Følge, jfr. § 181, vil der selvfølgelig ikke være Noget til Hindrer fer, at Dommeren vedbliver at behandle Sagen. Selv den, der af Retten er bleven indfaldt som Vidne, vil ikke altid være inhabil til senere at deltage i Sagens Paafjendelse; thi det kan af forskellige Grunde tænkes, at han dog ikke kommer til at aflægge Vidnesbyrd.

Hvad angaar de Forhold, der ikke medføre en absolut Inhabilitet, men alene kunne begrunde en Indsigelse mod Dommeren, har Lovforslaget ikke troet det muligt at give en udtømmende Opregning; det yder saaledes en større Frihed paa dette Punkt end den gjældende Ret, som ifølgende et vist begrænset Antal Inhabilitetsgrunde. § 35 indskrænker sig til at opstille den almindelige Regel, at Parterne ikke blot kunne fordrø, at en Dommer skal vige sit Sæde i de i § 33 angivne Tilfælde, men ogsaa fremsætte Indsigelse imod, at en Dommer beklæder Retten, naar der foreligger andre Omstændigheder, som ere egnede til at vække Tvivl om Dommerens fuldstændige Upartisshed. Afgjørelsen af dette Spørgsmaal kan uden Betænkelighed overlades til Rettens frie Skjøn.

Om den Fremgangsmaade, der bliver at følge ved Afgjørelsen af Inhabilitetsspørgsmaalet, gives Bestemmelserne i §§ 34, 35 2det Stykke samt 36—38. Disse ere iøvrigt i alt Væsentligt stemmende med de nævnte Grundtænkninger herom. Der maa hersefter skelnes mellem de i § 33 ommeldte Tilfælde og de Omstændigheder, der blot give Parterne en Ret til at kræve Dommerens Ude-

lukkelse. Anser Dommeren sig for inhabil i Henhold til § 33, skal han af egen Drift vige sit Sæde, eller, forsaavidt han beklæder Retten i Forening med andre Dommere, gjøre Retten Meddelelse om den Omstændighed, som formenes at medføre hans Inhabilitet, jfr. § 34. Dommeren er derhos pligtig at træffe eller fremsætte Afgjørelsen af dette Spørgsmaal, forinden den mundtlige Forhandling begynder, jfr. § 36 2det Stykke. At dette er undladt enten af Forjømmelse eller fordi Dommeren har været i utilregnelig Uvished om det Inhabilitetsgrundens Begrundelse, kan imidlertid ikke udelukke Inhabilitetens Virkning. Det følger netop af de i § 33 omhandlede Inhabilitetsgrundens Bestaaenbed, at Retten maa tage dem i Betragtning uden Henblik til, ad hvilken Vej og paa hvilket Trin i Sagen de komme til dens Kundskab. Er en Sag bleven paafjendt af en Ret, som har været beklædt af en absolut inhabil Dommer, maa den affaale Dom derfor ogsaa, naar den indbringes for den overordnede Ret, annulleres af denne i Embeds Medfør. Om de Inhabilitetsgrunde, der falde udenfor § 33, gjælder derimod den Regel, at de kun tages i Betragtning efter Paastand af en af Parterne eller efter Begjæring af vedkomende Dommer selv, jfr. § 35. Parter er derhos i Almindelighed affaarene fra at faae denne Indsigelse tagen i Betragtning, saafremt den ikke er fremsat ved den mundtlige Forhandlings Begyndelse forinden andre Formalitetsindsigelser eller i al Fald i Forbindelse med dem, jfr. § 36 1ste Stykke. Senere Fremsettelse er kun tilladt, hvor det Mennes at have været umuligt for Vedkomende at fremkomme med Indsigelsen i rette Tid, eller der har foretaget utilregnelig Uvished om de Omstændigheder, som begrunde den. — Endnu bemærkes, at Indsigelser fra Parternes Side imod en Dommers Inhabilitet i procesuel Henseende ganske behandles som andre Formalitetsindsigelser. Spørgsmaal, om en Dommer af egen Drift maa eller skal vige sit Sæde, betragtes derimod som en Sag mellem Dommeren og hans Samvittighed og Embedspligt eller mellem ham og de øvrige Medlemmer af Retten. Afgjørelsen af disse Spørgsmaal træffes derfor, uden

at Parterne have Afgang til at ytre sig, jfr. § 37.

Hvad angaar Inhabilitetspørgsmaalets Paaafsendelse, foreskriver de fleste fremmede Processlove, at den Dommer, hos hvem Raangelen formentlig findes, ikke maa deltage i Paaafsendelsen. Altsaa Retten som Regel heraf ude af Stand til at tage Beslutning — hvad jo altid vil være Tilfældet, naar den beslædes af en Enkeltdommer —, indstilles Spørgsmaalet til Afgjorelse af den nærmest overordnede Ret. Hos os har det imidlertid længe været fast Retsskik, at Underdommeren — selvfølgelig med Forbehold af Beklæmmedes Afgang til Appel — selv paaafsender Spørgsmaalet om sin Habilitet, og da der ikke er sporet nogen Ulempe heraf, har man anset det for rettest i Forlaget at bibeholde denne Fremgangsmaade, der anbefaler sig ved sin Simplicitet (se § 34, jfr. § 35 2det Stykke). Gudnu klæres et det, at der ikke kan være nogen Betænkelighed ved at lade det Medlem af en kollegialt besat Ret, om hvis Inhabilitet der rejses Spørgsmaal, deltage i dets Afgjorelse. Man har derfor troet ogsaa for saa vidt at kunde følge, hvad der maa ansees for gjældende Ret, saameget mere, som det dog kan foraarbejde en ikke ringe Uvejlsighed at tilsejbringe den Suppletning af Retten, som en anden Fremgangsmaade vilde gjøre nødvendigt. Om Anvendelse af Retsmidler imod den truene Afgjorelse gives Bestemmelserne i § 38. Gaar Kjendelsen ud paa, at Dommeren riger sit Sæde, er det aabenbart ikke af Gensyn til Parternes Interesse nødvendigt at give Afgang til noget Retsmiddel imod den. Dette gjælder navnlig ogsaa overfor den Part, der har medfat sig, at den imod Dommeren fremsatte Indsigelse tages til Folge; thi fra et retligt Synspunkt maa alle Dommere, for hvis Besklemmede der ikke foreligger en Inhabilitetsgrund, ansees for lige stilled til at behandle Sagen, og Parten har altsaa ingen retlig Interesse i, at den paaafsendes af en bestemt Dommer. I § 38 1ste Punktum bestemmes derfor, at Kjendelser, hvorved en Underretsdommer erklærer at ville rige sit Sæde, eller hvorved det paaafsendes eller tillædes en Dommer i en kollegialt besat Ret at rige

sit Sæde, ikke kunne angribes ved noget Retsmiddel. At den Afgang, der saaledes er given en Enkeltdommer til at fritage sig selv for at behandle Sagen, skulde blive misbrugt, er der formentlig ikke Grund til at betyngte. I al Fald er dette et Misbrug, der naturligt søges modvirket ad disciplinær Vej. Derimod er det en Selsfølge, at der maa gives Retsmidler imod Kjendelser, hvorved Indsigelser imod en Dommers Inhabilitet forkastes, eller hvorved Dommerens egen Begjæring om at maaatte rige sit Sæde aflaaes, og da disse Spørgsmaal egne sig til en simpel og hurtig Afgjorelse, er Beværging her det naturlige Retsmiddel. Ivoertattes Beværging, kan der, naar det strax forlanges, i denne Anledning tilstaaes en fort Ushjættelse af Sagen.

§ 40 overfører i Lighed med den gjældende Ret de om Dommerens Inhabilitet givne Forretninger paa Retsskrivere. I Forbindelse hermed fastsættes det endvidere i Paragrafen, at Afgjorelsen af Habilitetspørgsmaal tilfaldt den Ret, ved hvilken Retsskriveren er ansat, en Regel, som vistnok allerede kan udledes af den bestaaende Ret og ialfald maa ansees for naturlig. Det er en Selsfølge, at Retsskriveren uvørgelig maa efterkomme den af Retten trafte Bestemmelse om Spørgsmaalet, hvad enten Afgjorelsen gaar ud paa, at Retsskriveren skal fungere eller at han skal afhelde sig herfra.

Kapitel IV.

Om Forening af Søgmaal under samme Retssag.

I nærværende Kapitel udtales de almindelige Grundsaetninger, som Forlaget opstiller for Forening af flere Søgmaal under samme Retssag — derunder Intervention og Tilstævning —, medens de nærmere Bestemmelser om Proceduren i saadanne Tilfælde gives i det Følgende, efterat Reglerne om Proceduren mellem Parterne ere fremskillede. De i dette Kapitel indeholdte Regler angaa derhos kun den Forening af Søgmaal, til hvilken Initiativet tages enten af en af de oprindelige Parter i Sagen eller af en i denne indtræ-